

İSTANBUL SUR KAPJ KİTÂBELERİ

Dr. Süleyman BERK

1964 Bursa/İnegöl doğumlu. İlk tahsilini Eyüp-Nişancı ilkokulunda, orta ve lise tahsilini Gaziosmanpaşa İmam-Hatip Lisesi'nde tamamladı. 1988 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1994 yılına kadar Diyanet İşleri Başkanlığı'nda İlçe Müftüsü olarak görev yaptı. 2000 yılına kadar Araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2002 yılında Rotterdam İslâm Üniversitesi öğretim üyeliğine atandı.

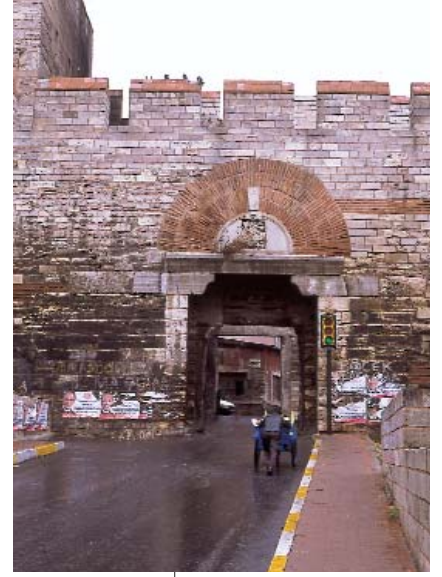
Ortaokul sıralarında ilgi duyduğu hat sanatında ilk dersleri hattat Yusuf Ergün (Erzincâni) (1956-1985)'den aldı. Fakülte yıllarında Prof. Muhittin Serin'den rik'a meşketti.

1999 yılında Prof. Dr. Muhittin Serin'den "Hattat Mustafa Râkım'da Celî Süliis ve Tuğra Estetiği" isimli doktora tezini tamamladı. Temmuz 2003'de "Hattat Mustafa Râkım Efendi" isimli kitabı neşredildi. Çeşitli dergilerde hat sanatı tarihi ile alakalı makâleleri yayımlandı. Eyüpsultan Sempozyumları'nda bildiri sundu. T.C. Kültür Bakanlığı 2001 yılı Devlet Hüsn-i Hat ödülünü aldı.

İstanbul'un fethinin 550. yılında, şehri çevreleyen surlardan bahsetmemek olmaz. Yaklaşık yirmi km uzunluğundaki bu surlar yüzyıllarca, şehri almak isteyenlere en büyük engeli teşkil etmiştir. Surlar yapısı ve uzunluğu ve tahkimi ile dikkat çekici özelliklere sahip bulunmaktadır.

Fetihten sonra surların bir görevi kalmasına rağmen, Osmanlılar tarafından bakımı yapılmıştır. Bu sebeple, Osmanlıdan kalan çeşitli kitâbelerle karşılaşmaktayız. İstanbul surlarının yirmi yedi kapısı bulunmaktadır. Bunlar:

- 1-Ahır Kapısı,
- 2-Aya Kapısı,
- 3-Ayvansaray Kapısı,
- 4-Ayazma Kapısı,
- 5-Bahçe Kapısı,
- 6-Balıkpazarı Kapısı,
- 7-Balat Kapısı,
- 8-Cibali Kapısı,
- 9-Çatladı Kapı,
- 10-Davutpaşa Kapısı,
- 11-Edirne Kapısı,
- 12-Fener Kapısı,
- 13-İçeri Yenikapı,
- 14-Eğrikapı,
- 15-Kumkapı,

Resim 1; Altın kapı

Resim 2; Silivrikapı genel görünümü

- 16-Langa Kapısı
- 17-Mevlevihane kapısı
- 18-Narlıkapı
- 19-Odun Kapısı
- 20-Petro Kapısı
- 21-Samatya Kapısı
- 22-Silivri Kapısı
- 23-Topkapı
- 24-Unkapanı Kapısı
- 25-Yedikule Kapısı
- 26-Yenicami Kapısı
- 27-Zindan Kapısı

Resim 3; Edirne Kapısı genel görünümü

Resim 4; Edirne Kapısı'na fethin 500. yılı münasebetiyle konulan kitabe

Resim 5; Edirne Kapısı'nda bulunan kitabe

Resim 6; Edirne Kapısı kemerinde bulunan bazı yazılar

(1) Macid Ayrıl: 1891 yılında doğdu. Beylerbeyi Hamidiye Mektebi'nde okurken ilk yazı derslerini aldı. Medresetü'l-Hattâtîn'e devam etti. Tuğra-keş İsmâil Hakkı Altunbezer ve Hulusi Efendi'den yazı meşketti. Ankara'da uzun süre memurluk yaptıktan sonra, emekli oldu. Dört yıl Irak'ta yazı hocası yaptı. 17 Mart 1961 tarihinde vefat etti.

(2) Emin Barın: 1913 yılında Bolu'da doğdu. İlk yazı derslerini babasından aldı. Ankara Terbiye Enstitüsü Resim İş Bölümü'nü bitirince Almanya'ya ihtisas için gönderildi. Daha sonra İstanbul'da Kâmil Akdik'ten yazı, Necmeddin Okyay'dan cilt yapmasını öğrendi. 1983 yılına kadar Güzel Sanatlar akademisi'nde görev yaptı. 29 Aralık 1987 tarihinde vefat etti. Kabri Zincirlikuyu Mezarlığı'ndadır.

Bugün bu kapılardan birçoğu ya yok edilmiş veya harap bir haldedir. Yine bu kapılardan üzerinde kitabe bulunan kapı sayısı sadece dördtür. Bunlar Cibali Kapısı, Ahır Kapısı, Yedikule Kapısı ve Edirne Kapısıdır. Cibali kapı üzerinde sadece Sultan Abdülmecid Tuğrası bulunmaktadır. Yedikule Üçüncü Ahmed Burcunda ise celî sülüs "Maşâallahu teâla" ibâresi bulunmaktadır. Altın kapı üzerinde bulunduğu bildirilen Sultan II. Mahmud tuğrası ise bugün yerinde bulunmamaktadır. Kitâbelerin okunuşları şöyledir:

Bazı kapılarda bulunan, Osmanlı zamanından kalma kitabelerden başka, Fethin 500. yıldönümü münâsebetiyle 1953 yılında, İstanbul Fethi Derneği tarafından İstan-

Resim 7; Yedikule kapısı üzerinde bulunan celî talik kitabe.

Resim 8; Cibali kapısı üzerinde bulunan Sultan Abdülmecid Tuğrası.

Resim 9; Cibali kapısı

bul'un değişik yerleri ile bazı sur kapılarına hattat Mâcid Ayrıl (ö. 1961)⁽¹⁾ hattı ve Prof. Emin Barın (ö. 1987)⁽²⁾ kaligrafisi ile mermer kitabeler asılmıştır. Bu kitabeler Edirne Kapısı, Topkapı ve Cibali Kapısına asılmışlardır ki hâlen yerlerinde durmaktadırlar.

Yedikule kapısı kitâbesi (Celî ta'lik ile)

*Esâs-ı saltanat-ı Sultan Ahmed kîm
Binâ-yı şân u şevket devr-i adlînde metîn oldu
Pinâh-ı mülk u millet mültecâ-yı dîn u devlet kîm
Zamanında memâlik mekr-i düşmandan emîn oldu
Nice âsarda nâm aldı ez-cümle zamanında
Stanbul kal'ası tamir olup fass-ı mekîn oldu
Vezîr-i azamı damadı İbrahim paşaya
Edib fermân üzre yaptırdı amma dilnişîn oldu
Hususen emri ile ol hidiv heft iklimin
Bu dergâh-ı muallâ cümleden bâlâterîn oldu
Utarid-i levh-i çarha Vehbiyâ resm etti tarihin
"Yedikule kapısı hemçü tâk-ı heftumîn oldu"
1127*

Cibâli kapısı üzerinde:

"Sultan Abdülmecid tuğrası, 1267"

Ahırkapısı kitâbesi (Celî sülüs ile)

Padişâh-ı heft kişver kîm hüddâ
 Zât-ı pâkin masdar-ı dâd ile
 Yâni Sultan Ahmed âli himmet
 Serkeşânı emre münkâd eyledi
 Devr-i hükmünde cihân mamurdur
 Bu harâb-ı abâdî âbad eyledi
 Burc-ı devlette mekîn etsin hüddâ
 Bu duayı âlem evrâd eyledi
 Bâ husus istanbulun surun dahi
 Yapmakla halkı dîlşâd eyledi
 Sâdir oldu hattı vezîr-i azama
 Kal'a termîmini icâd eyledi
 Âsaf İbrahim paşadır o zât
 Şâh-ı âlem anı dâmad eyledi
 Emredib matbah emini kuluna
 Hizmet-i tamir ile şâd eyledi
 Ka'be yaptı sân-ı Halil azrı
 Sa'yini tâ öyle müzdâd eyledi
 Yalı köşküinden dernarlıya dek
 İki yılda reşk-i Bağdad eyledi
 Halk müstefnâ idi evvâbdan
 Her kişi bir bâb icâd eyledi
 Burc u bârûlar harâb olmuş iken
 Bî bedel tamir u biünvâd eyledi

Resim 10; Ahır kapısı üzerinde bulunan kitabe

Resim 11; Surlarda gömülü kalmış top güllesi

Beyt-i vahidde refik-i hoş edâ
 Böyle bir târih inşâd eyledi
 Hükm-i Sultan Ahmed ve'l-ecnâb
 Hısn-ı İstanbulu âbâd eyledi
 1125 Harrarahu İsmâil ez-Zühdi⁽³⁾

Üçüncü Ahmed Burcu üzerinde (Celî sülüs ile)

“Mâşaallâhu Teâla, 1168”

(3) İsmâil Zühdi Efendi (Eski): İstanbulda doğmuştur. Yazıyı önce Yedikuleli Seyyid Abdullah Efendi'den meşketti. Daha sonra Ambarizâde İmam Deriş Ali'den meşketmeye başladı, fakat icâzetrnâme alamadan hocası vefat etti. Suyolcuzâde Mehmed Necib Efendi'den icâzetrnâme aldı. 1144/1731 tarihinde vefat etti. Kabri Üsküdar Karacaahmed Mezarlığı Misikinler Tekkesi civarındadır.

Resim 12; Üçüncü Ahmed Burcu.

